

Informationsblad 3, för dig som är entreprenör eller konsult

Undersökning av mark och grundvattennivå

Vilken typ av avloppsanläggning som är möjlig på en viss plats beror till stor del på hur det ser ut i marken. Exempel på frågor som behöver utredas: Finns det ytligt berg eller högt grundvatten som begränsar möjligheterna? Går det att infiltrera avloppsvattnet i marken? Svar på dessa och andra frågor får du genom att gräva en så kallad provgrop. Dokumentation av undersökningen av provgropen bifogas ansökan eller anmälan om en markbaserad avloppsanläggning.

I en provgrop kan man observera

- grundvattennivå
- jordlagrens mäktigheter och egenskaper
- avstånd till berg.

I provgropen kan man också ta ut prover för att bedöma om jorden är lämplig som infiltrationsmaterial.

För en markbaserad anläggning behövs minst en provgrop. Om man gör flera provgropar kan man även undersöka förekomst av ytligt berg och jordlagren nedströms planerad anläggning, vilket ibland kan behövas. Provgroparnas placering redovisas i situationsplanen som lämnas in med ansökan.

En provgrop får inte vara för grund, eftersom man helst vill hitta nivån för både grundvattnet och berggrunden. En grop som är 2,5 meter under planerad infiltrationsnivå kan i de flesta fall vara tillräcklig även om berg och/eller grundvattenyta inte hittas.

Miljökontoret vill ha möjlighet att se provgropen, kontakta oss därför för att boka inspektionstid, om du inte vill lämna den öppen tills ärendet är färdighandlagt.

Grundvattennivå

Grundvattennivån kan avläsas antingen genom att låta provgropen stå öppen, eller genom att använda grundvattenrör.

Grundvattenrör sätter man ner i samband med att provgropen grävs.

Fördelarna med grundvattenrör är:

- Gropen behöver inte stå öppen en längre tid vilket bland annat minskar risken för olyckor.
- Avläsningen störs mindre av vädret (nederbörd kan i somliga fall samlas i en öppen provgrop i täta jordarter som silt eller lera).
- Man kan göra avläsningar under längre tid vilket ökar noggrannheten i bestämningen.

Fördelen med att låta provgropen stå öppen är:

- Olika jordlager i marken kan lättare observeras och undersökas.

Informationsblad 3, för dig som är entreprenör eller konsult

Se även informationsblad 6 *Bestämning av högsta dimensionerande grundvattennivå för små avloppsanläggningar*, samt informationsblad 4 *Grundvattenrör*.

Vid avläsning av nivå är det viktigt att grundvattennivån fått tid att ställa in sig. I finkorniga jordar bör du vänta minst 3-5 dagar, men gärna upp till 2 veckor för att vara säker på att grundvattennivån har hunnit ställa in sig. I grovkorniga jordar kan du läsa av grundvattennivån redan efter 1-2 dagar.

Sker avläsningen i öppen provgrop bör den ske vid ett tillfälle då det inte har kommit någon betydande nederbörd under de senaste 3 dygnen. Orsaken är helt enkelt att vatten som inte är grundvatten kan samlas i provgropen (gäller i finkorniga jordarter som silt och lera).

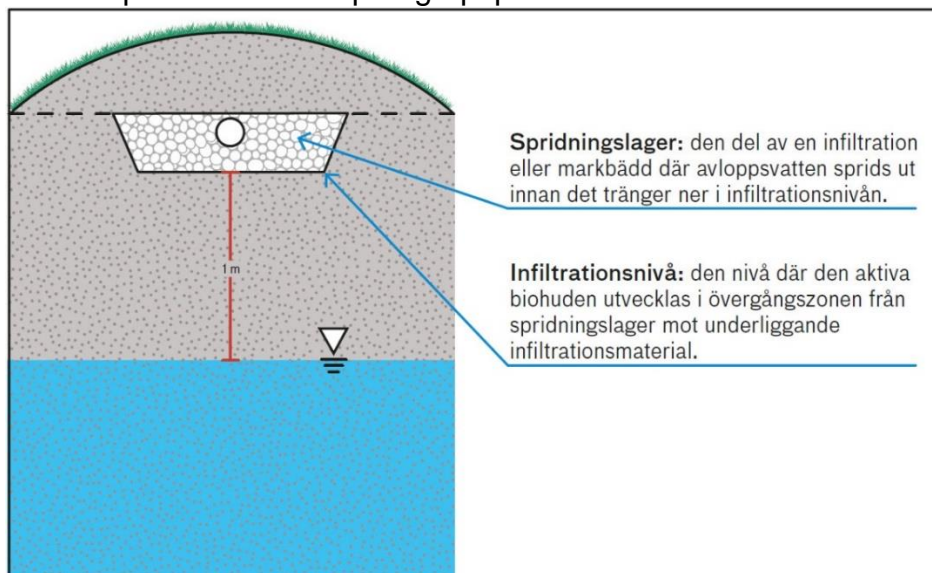
Avläsning av grundvattennivåer bör ske vid minst två tillfällen med minst två veckors mellanrum för att kunna uppskatta högsta dimensionerande grundvattennivå. Se även informationsblad 6, *Bestämning av högsta dimensionerande grundvattennivå för små avloppsanläggningar*.

Jordlagerföljder och markprov

Jordlagerföljden i provgropen ska undersökas och dokumenteras, se exempel på provgropsprotokoll sist i detta informationsblad. Synliga skiftningar i jordens egenskaper vid olika djup, som jordart, packning, med mera ska dokumenteras, exempelvis genom fotografering eller filmning med synliga måttuppgifter.

Om denna dokumentation inte vill utföras av entreprenören själv, behöver provgropen lämnas öppen för att Miljökontoret ska få möjlighet att inspektera provgropen.

Prov för siktanalys eller perkolationsprov ska tas vid en nivå som hamnar under planerad infiltrationsnivå, se figur 1, nära platsen där anläggningen ska placeras. Nivån för markprov markeras i provgropsprotokollet.

Figur 1. Prov för siktanalys eller perkolationsprov ska tas ut vid en nivå som hamnar under planerad infiltrationsnivå.

I de fall det förekommer flera skilda jordlager den första metern under planerad infiltrationsnivå, ska uttaget av material ske från det material som förväntas ha sämst infiltrationsförmåga. Antalet prover som krävs beror på hur infiltrationsförmågan ska

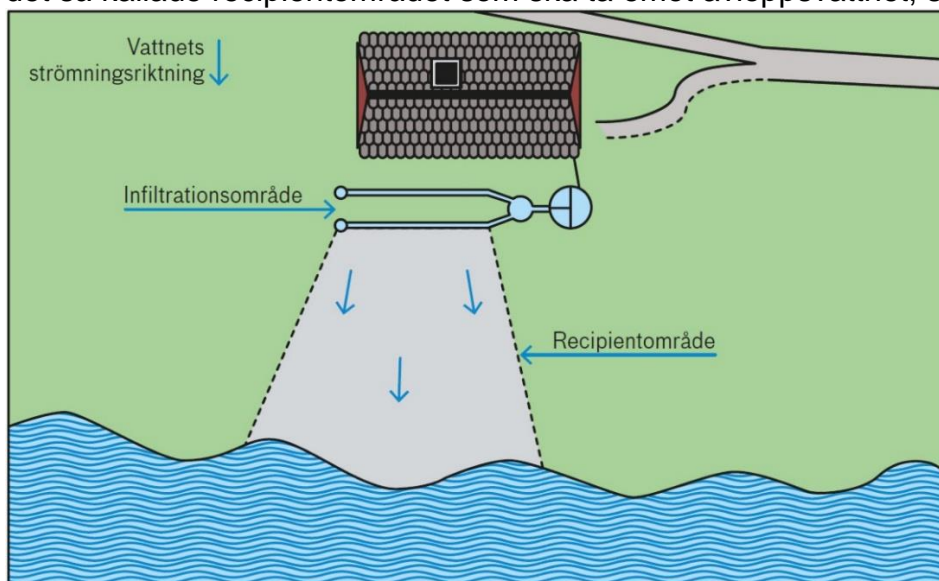

Informationsblad 3, för dig som är entreprenör eller konsult

fastställas, samt hur stor osäkerheten är kring hur infiltrationskapaciteten varierar i jordlagren. Ofta krävs flera prov, speciellt om materialet är skiktat och det är osäkert vilka lager som har sämst kapacitet. Det är materialet med sämst infiltrationsförmåga som i regel ska ligga till grund för dimensionering och utförande av anläggning.

Förhållanden nedströms anläggningen

I vissa fall behöver man undersöka hur det ser ut i marken nedströms anläggningen i det så kallade recipientområdet som ska ta emot avloppsvattnet, se figur 2.

Figur 2. Recipientområdet nedströms behöver ha förmåga att transportera bort det infiltrerade vattnet. Bilden är inte skalendig.

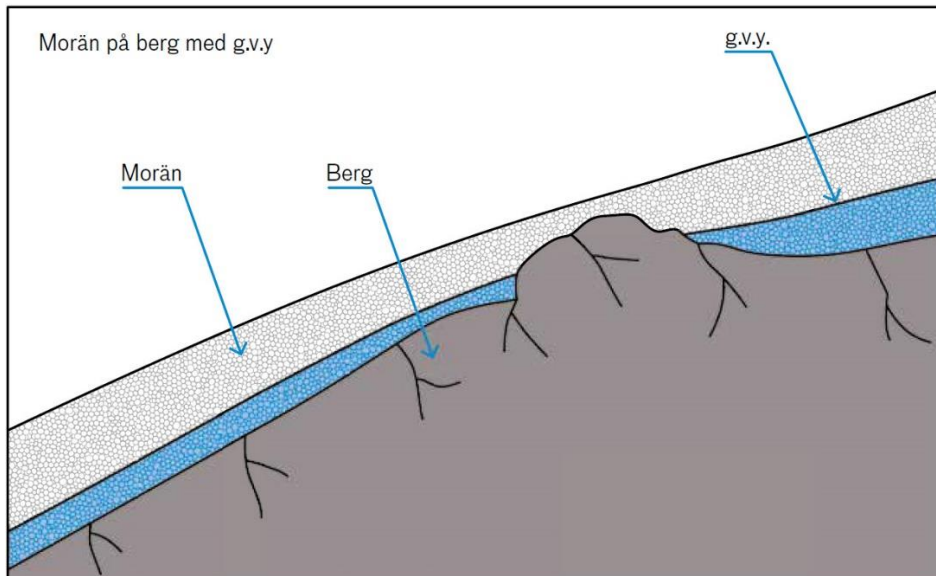
Flera provgropar behöver då grävas för att kontrollera mäktigheten på jordlagren. Det får inte finnas risk för att avloppsvatten hindras från att transporteras bort från området eller att avloppsvattnet tränger ut i en sluttning. En sådan dokumentation av nedströms recipientområde ska du bifoga din ansökan/anmälan.

Kritiska förhållanden gäller exempelvis om området präglas av tunna jordlager där grundvattentransporten kan hindras av bergsklackar, se figur 2. Det finns också andra miljöer där risken är påtaglig för stora variationer i jordarternas utbredning och mäktighet. Sand med ett lager av tät lera under är ett sådant exempel, se figur 3.

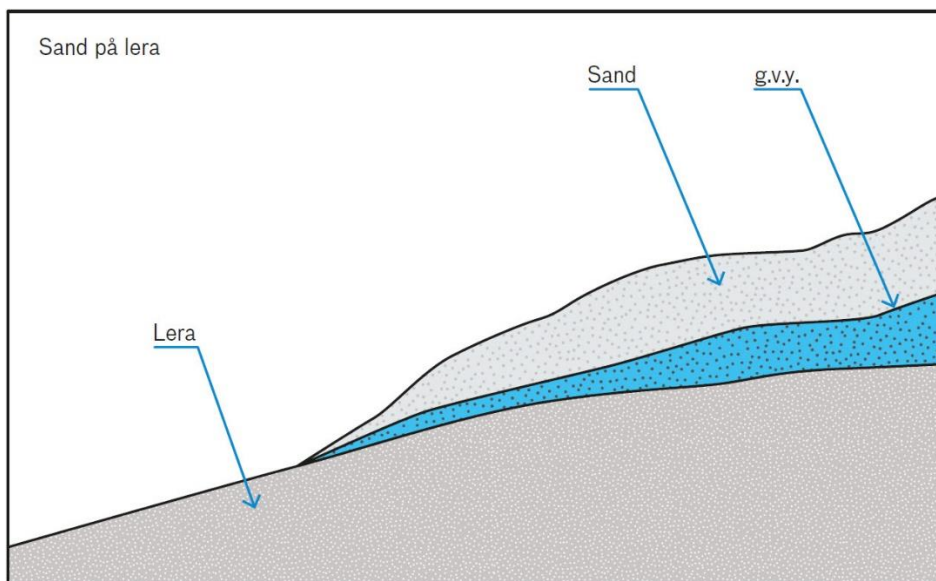

Informationsblad 3, för dig som är entreprenör eller konsult

Figur 3. Om det är begränsat djup till berg finns anledning att undersöka utbredningen av olika jordlager. Då behöver man gräva flera provgropar. G.v.y. är förkortning för grundvattenyta.

Figur 4. Planerar man att anlägga infiltrationen i ett jordlager med ett tätande lera (eller motsvarande silt) under, måste nedströms mäktighet på det jordlager som ska ta emot vattnet kontrolleras. G.v.y. är förkortning för grundvattenyta.

Informationsblad 3, för dig som är entreprenör eller konsult

Exempel på provgropsprotokoll

Datum 19 maj 2020	Plats för provgrop Se X på bifogad situationsplan	Ansvarig utförare A. Andersson
Fastighetsbeteckning Blåvattnet 1:2	Dokumentation utöver detta protokoll Foto 1-4 + resultat av siktanalys och beräkning av högsta dimensionerande grundvattnenytta + situationsplan	

Djup i meter	Beskrivning av var prov uttagits, jordart, förekomst av grundvatten etc.	Kommentar
0,5	Matjord	
1,0	Sand	Sanden är homogen. Inga skillnader i packning eller kornstorlek. Prov för siktanalys uttaget på 1 m djup.
2,0	Grundvatten	Gropen har stått öppen i 2 dagar. Ingen nederbörd.
2,5	Berg	

Informationsblad 3, för dig som är entreprenör eller konsult

Bilaga 1. Provgropsprotokoll

Datum	Plats för provgrop	Ansvarig utförare
Fastighetsbeteckning	Dokumentation utöver detta protokoll	

Djup i meter	Beskrivning såsom var prov uttagits, jordart, förekomst av grundvatten etc.	Kommentar
0,5		
1,0		
1,5		
2,0		
2,5		

